

UDENRIGSMINISTERIET

Dato: 24. februar 2016

Spørgsmål fra Udenrigsudvalget til
udenrigsministeren af 30. januar 2016.
URU alm.del – spørgsmål 114 stillet af
udvalgsmedlem Martin Lidegaard (RV)

URU alm.del spørgsmål 114:

”Vil ministeren kommentere henvendelsen fra Heine Strømdahl, jf. URU alm.del – bilag 102. Hvad er ministerens vurdering af kurdernes situation i Tyrkiet lige nu, og hvad gør Danmark og EU i den sammenhæng?”

Svar:

Henvendelsen fra Heine Strømdahl samler en række personers umiddelbare beskrivelser af situationen i det sydøstlige Tyrkiet i januar måned, særligt i byen Cizre. Der stilles i den forbindelse moralske og lovmæssige spørgsmålstejn ved den tyrkiske stats ageren bl.a. med reference til en appel til EU og det øvrige internationale samfund udsendt fra Cizre af et parlamentsmedlem for det pro-kurdiske parti HDP, hr. Faysal Sariyildiz.

Tyrkiet har siden 1980'erne været i konflikt med det af EU og USA terrorlistede Kurdistans Arbejderparti (PKK). Konflikten vurderes at have kostet ca. 40.000 mennesker livet. Konflikten har de senere år, indtil midten af 2015, været præget af en positiv bevægelse hen imod afspænding, politisk forhandling og en mulig fredelig løsning. Forud for og sideløbende hermed har der pågået en proces, hvor det kurdiske folks sproglige og kulturelle rettigheder er blevet gradvist forbedrede, om end de fortsat ikke lever helt op til europæiske standarder herfor.

I 2012 tog den daværende tyrkiske premierminister og leder af AKP-partiet, Recep Tayyip Erdoğan (nu præsident) initiativ til fredsforhandlinger med kurdiske repræsentanter, herunder den fængslede kurdiske leder Abdullah Öcalan. I marts 2013 erklærede den kurdiske bevægelse og Kurdistan Communities Union (KCK), en paraplyorganisation som også tæller PKK, våbenhvile, og i maj samme år påbegyndte PKK angiveligt tilbagetrækning af deres ”væbnede styrker” til det nordlige Irak. Den 28. februar 2015 fremlagde den tyrkiske regering og Tyrkiets pro-kurdiske parti, HDP en fælles erklæring med en vidtgående ti-punktsplan for fred, som præsident Erdoğan dog efterfølgende lagde afstand til. Öcalan opfordrede på samme tid PKK til at stoppe den væbnede kamp.

Den 11. juli 2015 – kort efter det parlamentsvalg, som for første gang i Tyrkiets historie bragte et erklæret pro-kurdiske parti, HDP ind i parlamentet efter, at partiet havde opnået 13,1 procent af stemmerne – ophævede PKK våbenhvilen, som på det tidspunkt havde holdt i mere end to

år. Derefter sås en udvikling, hvor PKK rettede daglige angreb mod tyrkiske sikkerhedsstyrker, og de tyrkiske sikkerhedsmyndigheder gennemførte gengældelsesangreb mod PKK-mål i Tyrkiet og mod PKKs hovedkvarter i det nordlige Irak. Den 10. oktober 2015 erklærede KCK/PKK atter våbenhvile, denne gang midlertidigt frem til det nyvalg, der skulle afholdes den 1. november. Ved valget lykkedes det igen HDP trods vælgertilbagegang at komme over spærregrænsen på 10 procent og dermed at vinde et betydeligt antal pladser i parlamentet. Våbenhvilen holdt dog ikke ud over valget, og der pågår nu atter kamphandlinger, som desværre har været af stigende intensitet siden december 2015.

Tyrkiet forbeholder sig ligesom andre lande ret til at foretage nødvendige sikkerhedsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe terrorisme og voldelig ekstremisme i landet. PKK har taget ansvaret for en lang række terrorangreb mod Tyrkiet og tyrkiske statsborgere og har i den sammenhæng benyttet sig af bl.a. selvmordsangreb og vejsidebombninger. På den baggrund har de tyrkiske sikkerhedsmyndigheder udstedt periodevise udgangsforbud i visse byer, omringet bydele under PKK-militantes kontrol, hvor myndighederne nægtes adgang, og foretaget arrestationer af personer, der mistænkes for at være medlem af PKK. Det er centralt, at sikkerhedsmyndighederne i den proces bør udvise størst mulige hensyn til civile, og agere med proportionalitet i sin bekæmpelse af terrorisme.

Siden december 2015 har de tyrkiske sikkerhedsstyrker gennemført operationer særligt i byerne Silopi og Cizre i Sirnak-provinsen og i bydelen Sur i det centrale Diyarbakir. Disse steder havde militante grupper, primært fra PKK-ungdomsgruppen YDG-H, overtaget kontrollen med hele byer eller bydele, forvist alle tyrkiske myndighedspersoner, gravet jordvolde og skyttegrave og udråbt de således isolerede områder til autonome kurdiske kantoner.

Situationen i de mest berørte byer har været højspændt, og informationerne derfra er ofte mangelfulde og stærkt præget af den igangværende konflikt. Det er således svært at få et nuanceret og troværdigt billede af de faktiske forhold i områderne, ligesom der verserer mange opgørelser over antallet af omkomne på begge sider af konflikten. Men ifølge den seneste opgørelse fra den uafhængige organisation, Human Rights Foundation of Turkey har 224 civile mistet livet i perioden fra den 16. august 2015 til den 5. februar 2016, herunder 42 børn (individer under 18 år), som følge af konflikten. Og ifølge medierapporter er antallet af dræbte sikkerhedsstyrker – politifolk og soldater – oppe på over 260 for perioden juni 2015 til d. 19. februar d.å. Den 25. januar i år meddelte den tyrkiske hær, at over 700 militante var blevet dræbt under sikkerhedsoperationer siden december 2015.

Den 29. januar i år meddelte premierminister Ahmet Davutoglu, at sikkerhedsoperationerne i Silopi var tilendebragt og området 'renset' for militante. Mange flygtede beboere er angiveligt nu begyndt at vende tilbage til byen. Den 13. februar afsluttedes også sikkerhedsoperationerne i Cizre, og ifølge Davutoglu havde de tyrkiske sikkerhedsstyrker nu tilbagevundet kontrollen over hovedparten af Sur distriktet i Diyarbakir. Regeringen fastholder, at operationerne vil fortsætte, så længe det er nødvendigt for at udrydde PKK-militante fra de sydøstlige områder, og ifølge tyrkisk presse er byen Idil i Sirnak-provinsen og byen Nusaybin i Mardin-provinsen de næste mål for sikkerhedsoperationer mod PKK.

I forbindelse med sikkerhedsoperationerne i Cizre, der indledtes i december 2015, menes 28 personer – angiveligt både civile og PKK-kombattanter, hvoraf nogle skulle være sårede og døde – at opholde sig i en kælder i en bygning midt i et område med igangværende kamphandlinger. Fra oppositionens side, særlig det kurdiske parti HDP, er regeringen blevet kritiseret hårdt for ikke at gøre nok for at undsætte de 28 personer og sørge for lægehjælp til dem. Regeringen har afvist denne kritik, og den tyrkiske indenrigsminister udtalte den 2. februar, at man ved flere lejligheder havde forsøgt at undsætte de 28 personer, men at ambulancerne hver gang var kommet under beskyldning af PKK-elementer, hvorfor man ikke turde rykke ind. Der er p.t. ingen bekræftede oplysninger om, hvad der efterfølgende er sket med de 28 personer i kælderen.

Kamphandlingerne mellem militante kurdere og sikkerhedsstyrker udkæmpes primært i det sydlige og sydøstlige Tyrkiet, men den polariserede stemning bredte sig i 2015 til flere egne af landet. Særligt efter drabene i Daglica og Igdir, hvor 16 soldater og 13 politifolk mistede livet, gik bølgerne højt, og antallet af angreb fra ultra-nationalistiske tyrkere mod kurdere og kurdiske institutioner steg. Anti-terror demonstrationer rundt omkring i landet udviklede sig i nogle tilfælde voldeligt, og kurdiskejede butikker blev brændt ned.

Det kurdiske spørgsmål deler vandene i den tyrkiske befolkning, og den offentlige debat har igennem hele den genopblussede konflikt været præget af en meget hård og uforsonlig tone. Det kom bl.a. til udtryk i januar efter, at 1128 akademikere underskrev en 'deklaration for fred', hvori der opfordres til en afslutning på kamphandlingerne og en tilbagevenden til fredsforhandlingerne. Deklarationen indeholder meget stærke udtryk og anklager såsom, at regeringen skulle stå bag 'tilsigtet og planlagt nedslagtning' og en 'massakre', og har således affødt hårde bemærkninger fra bl.a. den tyrkiske præsident, ligesom tyrkisk politi- og anklagemyndigheder har indledt undersøgelser for at afdække, om deklARATIONEN er et brud på den tyrkiske lovgivning.

Fra international side, ikke mindst EU's og Danmarks, understreges behovet for, at alle parter deeskalerer konflikten og genoptager fredsforhandlingerne snarest muligt, da dette er den eneste farbare vej frem for at skabe en holdbar løsning på det kurdiske spørgsmål i Tyrkiet. I sin lykønskningsskrivelse til den genudnævnte tyrkiske premierminister efter valget den 1. november 2015 gjorde EU's faste formand, Donald Tusk for eksempel klart, at EU forventer, at den tyrkiske regering snarest muligt vil genoptage fredsforhandlingerne. Også EU's høje repræsentant, Federica Mogherini har ved flere lejligheder udtrykt sin store bekymring og kraftigt opfordret til en hurtig indførelse af våbenhvile og påbegyndelse af en løsningsproces. Hun har klart påpeget, at Tyrkiets kamp mod terrorisme fuldt ud skal respektere Tyrkiets forpligtelser under international ret, herunder i relation til menneskerettigheder og humanitær ret. Alvorligheden og betydningen af det kurdiske spørgsmål står derfor også centralt i Tyrkiets optagelsesforhandlinger med EU, hvor snarlige fremskridt på dette område er afgørende.

Fra den danske regerings side har vi, som og med EU, løbende og klart opfordret til en hurtig tilbagevenden til fredsprocessen. Vi har i den forbindelse udtrykt vores bekymring over en negativ voldsspiral i konflikten mellem Tyrkiet og PKK og på den baggrund også opfordret til proportionalitet i Tyrkiets militære modsvar på PKKs terrorhandlinger. Danmark lægger i

forhold til Tyrkiets optagelsesforhandlinger med EU vægt på en snarlig åbning af de helt centrale forhandlingskapitler 23 og 24, der fokuserer på demokrati og fundamentale rettigheder. Med en åbning af disse kapitler får vi adgang til direkte at adressere vanskelige indenrigspolitiske spørgsmål, herunder kurdernes forhold og rettigheder i Tyrkiet.

Regeringen er i øvrigt i direkte kontakt om spørgsmålet både på politisk og embedsmandsniveau, udover med den tyrkiske regering, også med repræsentanter for den kurdiske befolkningsgruppe i Tyrkiet. Som to eksempler kan nævnes, at jeg selv den 25. september 2015 modtog HDPs medformand Selahattin Demirtas til en samtale i København, og at den danske ambassadør i Ankara den 8. februar i år var vært for et fælles møde mellem de nordiske ambassadører i Ankara og den toneangivende kurdiske politiker, Leyla Zana for at høre hendes vurderinger af og synspunkter på den aktuelle situation og en mulig vej tilbage til den løsningsproces, som frem til foråret 2015 havde skabt håb om en bedre fremtid for Tyrkiet.